

למה אני הולך לפוליטיקה

מאת יאיר לפיד

אז למה אני הולך לפוליטיקה?

איני מתכוון לשעבד את המדור הזה (ובוודאי שלא את יושרתו של העיתון המארח אותו) לדרכי הפוליטית החדשה, ובשבוע הבא הוא יחזור למתכונתו הרגילה, כולל הבדיחות על חשבונה של זוגתי-שתחיה, אבל השבוע נדמה לי שמן הראוי – באופן חד פעמי – שאסביר מה קרה:

ביום שני האחרון קמתי מאוחר. בלילה הקודם סיימתי לענות על מיילים וסמסים רק לקראת ארבע בבוקר, וחוזן מזה, לראשונה מזה שנים רבות לא בדיוק הייתה לי עבודה לקום אליה.

התגלחתי, עשיתי לי קפה, והלכתי להביא את העיתונים. כשפתחתי את הדלת עמדו שם עשרות צלמים וצוותי טלוויזיה. הם צעקו לעברי. לא הצלחתי להבין בדיוק את המילים, אבל הרעיון הכללי היה שהם רצו לדעת למה אני הולך לפוליטיקה.

אני אדם מנוסה מאוד, בוודאי מול מצלמות, אבל זה בכל זאת היה מוזר. ראיתי סצינות כאלה בסרטים אמריקאים, אולם לא בישראל. המשכתי לעמוד מולם לרגע עם הקפה ביד, וניסיתי להבין איך בדיוק אני אמור לסכם את כל מה שקורה לי במשפט אחד. בסוף עשיתי את הדבר היחיד שאפשר היה לעשות: חייתי לעבר הצלמים וחזרתי הביתה עם העיתונים. אני מגוי על ארבעה עיתונים יומיים, ובדרך הקצרה אל המקלט הבטוח של הסלון שלי הספקתי לראות שהמעבר שלי לפוליטיקה הוא הכותרת הראשית בארבעתם.

ברשותכם, אני אמשיך עוד רגע עם הבוקר הראשון של שארית חיי. התיישבתי על הכורסה הלבנה ובמשך כשעה קראתי את הידיעות על עצמי. במפתיע, הסיקור היה הוגן בעיני. היו כמובן כמה עקיצות בלתי נמנעות, ואדם אינו יכול להעביר שלושים שנה בתקשורת מבלי לרכוש לעצמו כמה אויבים מרים, אבל בסך הכל רוב הכותבים הכירו בכך שאני עושה צעד שיש לו מחיר אישי וכלכלי כבד רק מפני שאני מאמין שזה הדבר הנכון לעשותו. הם הבינו, והעריכו, את נכונותי לנטוש את החיים המפנקים ואת ההשפעה שהעניקה לי הטלוויזיה כדי לצלול לביצה הפוליטית. גם פרשני התוכניות השונות, מאוחר יותר באותו יום, נהגו בי בחביבות. אין לי ספק שזה יעבור להם, אבל את יממת החסד שלי קיבלתי. יחד עם זאת רבים מהם תהו בקול רם מהם תוכניותי המדייקות. כמה מהפוליטיקאים שהתראיינו בידענות רבה לגבי תוכניותי העתידיות (חלק מהם לא פגשתי מעודי) חזרו על הטענה שאיש אינו יודע מהם עמדותיי. היות והטענה הופיעה בכמה עיתונים, ומפי כמה אנשים, היה ברור שמדובר במה שקרוי בשפה המקצועית "בלון".

מהו בלון? מי שממונה על תעמולת הבחירות ממציא משפט מרושע על היריב, ושולח מספר רב של ח"כים – רצוי ממפלגות שונות – להשמיע אותו במספר רב של מקומות בו-זמנית. אחרי יומיים שלושה הוא מנתח את התגובות ובודק אם ההשמצה "נדבקה". אם זה הצליח, ממשיכים ללחוץ בכיוון בכל הכוח. אם לא, ממציאים בלון חדש. אם תהיתם פעם איך נולדה האמא הערבייה של שמעון פרס, או האגדה על בעיות השתייה של רבין, הרי שזו התשובה: הם היו בלונים.

ובכל זאת, האמירה הייתה משונה בעיני. מכל הדברים שאפשר היה לומר עלי, ברור שדווקא זה הכי פחות סביר. הרי אין בכל מדינת ישראל אף פוליטיקאי, בכיר ככל שיהיה, שעמדותיו נפרשו בפני הקהל בפירוט רחב ומדויק כל כך. במשך שנים רבות אני כותב את דיעותי מדי שבוע, לעתים אפילו מדי יום. כתבתי 11 ספרים, אין השבעה בצה"ל שבה לא מקריאים טקסטים המתארים את תפיסת הישראליות שלי, הגשתי אלפי תוכניות טלוויזיה ורדיו, ונשאתי מאות הרצאות שבהם סיפרתי על מחשבותיי. אם חושבים על זה, אין נושא שלא דיברתי או כתבתי עליו לפחות פעמיים.

למעשה, אתם עדין: מי שקורא את המדור הזה באופן קבוע יודע שרק בשנה האחרונה כתבתי פה מה אני חושב על הדיור הציבורי, על המחאה החברתית, על תהליך השלום, על הכלכלה, על יחסי חילונים-חרדים, על הידרדרות הדמוקרטיה הישראלית, על יחסי החוץ שלנו, על ההסברה, וכמובן שעל החינוך. אם כן, מדוע בחרו יריבי החדשים לנסות להפריח לכיוון דווקא את הבלון הזה? למה הם חשבו שזה יידבק?

(אני מפציר בכם, אגב, לא להחמיץ את האירוניה: בדיוק אותם אנשים שטענו בשבוע שעבר בלהט שזה לא בסדר שאני מקדם את העמדות שלי דרך הטלוויזיה, טענו השבוע בלא-פחות להט שאין לי עמדות בכלל)

ואז, באיחור, הבנתי. זו בדיוק הבעיה: בתפיסתם עולמם של עמיתי החדשים עמדות אינן דבר מפורט ומנומק שכותבים עליו אלפי מילים אחרי תהליך ממושך של מחקר וחשיבה. זה מורכב מדי, זה מנדנד, אין להם כוח להתעמק בזה. כשהם אמרו שהם אינם יודעים מהן עמדותיי הם התכוונו בעצם לומר שהם לא יודעים איך לסכם אותי במילה או שתיים כמו שהם מסכמים כל דבר אחר. הדבר האחרון שמעניין אותם הוא מה אני חושב, הם רק רוצים לדעת מה התווית. האם הם אמורים לתייג אותי כ"ימני" או כ"שמאלני"? כ"שונא חרדים כמו אבא שלו" או כ"פשרן"? כסוציאליסט או כקפיטליסט? התשובה, אגב, היא שאני פטריוט ישראלי, יהודי וציוני, וכל עמדותיי האחרות נגזרות מהשילוש הזה. אלא שכצפוי, לא באמת אכפת לפוליטיקאים מה עומד מאחורי התוויות האלה. מה שחשוב הוא שאפשר יהיה להדביק לי איזה ברקוד על המצח ולהמשיך הלאה. אנשים שאינם ניתנים לסיכום מהיר מבלבלים את המערכת ומעייפים אותה. למי יש כוח לזה? לי יש.

אני מתנצל על כך שאיני יכול לקבל עלי מיד את חוקי המשחק החדשים, אבל זה חלק מהתשובה על השאלה בה התחלתי את המאמר הזה: אני בדרך לפוליטיקה מפני שאני חושב שסוג השיח המתנהל בישראל מוליך את המדינה הזו לאבדון, ואני רוצה לנסות לשנות אותו. יכול להיות שזוהי משימה שאפתנית מאוד, אבל האם היה כדאי לעזוב את הכיסא הנוח של "אולפן שישי" בשביל משהו שאינו שאפתני?

מצד שני, צריך גם להיות צנוע. אם חוקי הזירה הפוליטית מגדירים "עמדה" כמשהו שאפשר לנסח בשתי מילים, אני לא יכול לפטור את עצמי מכך כבר בשבוע הראשון. אני כותב אמנם בימים אלה מצע מפורט בשורה של נושאים – החל מהסכסוך הישראלי-פלשתינאי וכלה בצורך הדוחק בחוקה – אבל בינתיים עלי ללמוד את השדה הפוליטי, ואולי באמת השלב הראשון הוא לפתח את היכולת להעביר מסרים קליטיים. מכיוון שכך הייתי צריך לשאול את עצמי האם אני יכול למצוא שתי מילים שיגדירו את הכיוון הפוליטי שלי? למרבה הפלא, התשובה היא כן. יש לי שתי מילים, אבל אני אומר אותן כאן רק בתנאי שאתם מבטיחים לזכור שהדיון לא מסתיים בהן אלא מתחיל. בניגוד לדרישתם של עמיתי הפוליטיקאים זוהי אינה השורה התחתונה של תפיסתי הפוליטית, אלא השורה העליונה. אלה המילים שמהן בעיני צריך לפתוח את הדיון על הכיוון אליו הולכת מדינת ישראל.

שתי המילים הן:

איפה הכסף?

אני אחזור על זה:

איפה הכסף?

ועוד פעם:

איפה הכסף?

ברכות לעצמי, כרגע המצאתי את הסטיקר הראשון שלי.

אני מזכיר לכם, זוהי רק שורת הפתיחה. אולם כל הדיון המורכב על עתידה של מדינת ישראל נמצא בין שתי המילים האלה. זוהי השאלה הגדולה שאותה שואל מעמד הביניים הישראלי, אותו מעמד שבשבילו אני הולך אל הפוליטיקה, ושמתרתי המוצהרת היא לייצג את האינטרסים שלו: איפה הכסף? מדוע דווקא המעמד היצרני, משלם המיסים, ממלא החובות, עושה המילואים, המחזיק על גבו את כל המדינה, אינו רואה את הכסף?

רציתם עמדה ברורה? בבקשה: זה הכסף שלנו, והגיע הזמן שישקיעו אותו בנו. כי השאלה הזו, שתי המילים הקטנות האלה, מכילות בתוכן לא מעט שאלות נוספות: למה הילדים שלנו מקבלים את החינוך הכי גרוע בעולם המערבי? למה אין להם סיכוי לקנות דירה יום אחד? למה מעצמת היי-טק וטכנולוגיה שקועה בתוך בירוקרטיה מושחתת של העולם השלישי? למה יוקר המחיה פה מטורף כל כך והפערים גדולים כל כך? למה שירותים חיוניים כמו משטרה, בריאות, או רווחה אינם מתוקצבים ועובדיהם מקבלים שכר מגוחך?

להבדיל מאנשי תקשורת פוליטיקאים – ואפילו פוליטיקאים בני שבוע – אינם יכולים להסתפק בשאלות. עליהם להציע גם תשובות. מצד שני, אתם לא באמת צריכים אותי בשביל לדעת איפה הכסף. התשובה ידועה לכולם: כבר שנים ארוכות שמדינת ישראל משועבדת לקבוצות אינטרסים סחטניות, חסרות בושה, חלקן אפילו לא ציוניות, שעושות שימוש לרעה בשיטת המשטר העקומה שלנו כדי לשדוד את כספו של המעמד הבינוני.

אני יודע שזה מיד מקפיץ את כל מי שקיווה שאוביל קו אנטי חרדי (ואף אחד לא מקווה לזה יותר מש"ס, כי זה הדבר היחיד שיכול להציל לה את הקמפיין הבא), אבל צר לי לאכזב אותם: אין לי עניין בשנאת יהודים, אלא רק בחלוקה צודקת יותר של המשאבים ובסדר עדיפויות אחר לגמרי. אני חושב שילדי החרדים צריכים ללמוד לימודי ליבה ושהוריהם צריכים לעבוד, ואני מאמין גם שיש חרדים רבים שחושבים כמוני וישמחו לגלות שמישהו נאבק בעסקנים וברבנים קיצוניים הממררים את חייהם. חוץ מזה הכסף אינו נמצא רק שם. הוא נמצא גם בידיהם של טייקונים חסרי בושה (וחסרי אחריות) שמשחקים עם כספי הפנסיה שלנו משחק מסוכן והרסני שצריך לעצור, הוא נמצא במנגנונים ממשלתיים מנופחים ובזבזניים שאינם טורחים לתת לנו שירות נורמלי, והוא נמצא בלא מעט התנחלויות מרוחקות שנראות כמו שווייץ, שאליהן מובילים כבישים טובים יותר מאשר בשווייץ. לכל אחת מהקבוצות האלה יש את המפלגה שלה, שדואגת לזה שהסחטנות תמשך. הפוליטיקאים שהובילו אותנו למצב הנוכחי נמצאים שם כבר עשרות שנים, בעוד שהמעמד הבינוני המממן את החגיגה הולך ונשחק. הוא מרגיש, ובצדק, שבלי מנהיגות חדשה שתתווה בפניו ערכים, אין טעם לחייו כאן. אז צריך להפסיק את כל זה.

אבל איך?

כל מה שצריך היא מפלגה שתגיד "זה הדבר הכי חשוב מבחינתי, ולא כדאי לכם להתעסק אתי." זה מה שעקרונות לי, זה בשבילי הייהרג-ובל-יעבור, על זה אני לא אוותר. מה שצריך הוא מישהו שיבוא לכל משא ומתן קואליציוני עם סכין בין השיניים ויסביר שהדבר היחיד שמעניין אותו הוא שמעמד הביניים הישראלי יקבל מהמדינה תמורה נאותה להשקעה שלו. כמו שהחרדים לא מתפשרים על השבת, כך אנחנו לא נתפשר על הצורך לשנות את שיטת המשטר, לשנות את סדרי העדיפויות ואת חלוקת המשאבים, להלחם בסחטנים ובקבוצות האינטרסים ללא פשרות, ולהחזיר למעמד הביניים הישראלי את כספו. אני יודע שזה נשמע לכם בלתי אפשרי, אבל אני מחזיר אתכם לכותרת פעם נוספת: בשביל מה לדעתכם נכנסתי לפוליטיקה? היה לי הכל, כולל השפעה וכסף, והחלטתי לוותר על כל זה בשביל משהו שאני מאמין בו. כמה מחברי הטובים ביותר חושבים שזה מעשה משוגע. יכול להיות שהם צודקים, אבל כשאתם שולחים מישהו לבדוק איפה הכסף שלכם, אתם לא מעדיפים שהוא יהיה מישהו שאין שום דרך ללחוץ עליו מפני שהוא כבר ויתר פעם על הכל?
